ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

УДК 35.08:316.485.6
DOI https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2026-18.14

ТАЇСІЯ ШАПОВАЛ
кандидат історичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького, Україна
taisiashapoval@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5493-1917

Анотація. У статті досліджено правове регулювання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців як одного з важливих напрямів запобігання корупції та забезпечення доброчесності публічної служби. Розглянуто нормативно-правові засади запобігання та врегулювання конфлікту інтересів в Україні, а також основні вимоги, встановлені антикорупційним законодавством до публічних службовців. Проаналізовано законодавче визначення конфлікту інтересів та його основні складники, зокрема приватний інтерес, службові або представницькі повноваження особи та можливість впливу приватного інтересу на об'єктивність і неупередженість прийняття рішень або вчинення відповідних дій.

Розмежовано потенційний і реальний конфлікти інтересів та визначено практичне значення такого розмежування для застосування передбачених законодавством механізмів його запобігання та врегулювання. Охарактеризовано основні обов'язки публічних службовців у разі виникнення або загрози виникнення конфлікту інтересів, зокрема обов'язок повідомлення про відповідні обставини, недопущення прийняття рішень чи вчинення дій в умовах реального конфлікту інтересів та вжиття заходів щодо його врегулювання.

Розглянуто основні способи врегулювання конфлікту інтересів, передбачені антикорупційним законодавством України, зокрема усунення особи від виконання відповідного завдання, установлення зовнішнього контролю, обмеження доступу до інформації, перегляд обсягу службових повноважень, переведення на іншу посаду та звільнення. Визначено особливості застосування відповідних положень щодо членів колегіальних органів та окремих категорій публічних осіб, правовий статус яких додатково регулюється спеціальними нормативно-правовими актами. Окрему увагу приділено значенню антикорупційного декларування для забезпечення прозорості публічної служби та виявлення корупційних ризиків.

За результатами дослідження визначено окремі проблемні аспекти чинного законодавства України та обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення правового механізму запобігання і врегулювання конфлікту інтересів. Зроблено висновок, що його ефективне функціонування сприяє забезпеченню об'єктивності та неупередженості публічної служби, підвищенню прозорості діяльності публічних інституцій, зміцненню довіри до них, забезпеченню верховенства права та реалізації євроінтеграційних завдань України.

Ключові слова: конфлікт інтересів; публічна служба; запобігання корупції; урегулювання конфлікту інтересів.

LEGAL REGULATION OF CONFLICT OF INTERESTS IN THE ACTIVITIES OF PUBLIC SERVANTS

UDC 35.08:316.485.6
DOI https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2026-18.14

TAISIA SHAPOVAL
Candidate of Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of State and Legal Sciences
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine
taisiashapoval@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5493-1917

Abstract. The article examines the legal regulation of conflicts of interest in the activities of public servants as one of the important areas of corruption prevention and ensuring integrity in public service. The legal and regulatory framework for preventing and resolving conflicts of interest in Ukraine is considered, as well as the main requirements imposed on public servants by anti-corruption legislation. The legislative definition of a conflict of interest and its main components are analyzed, including private interest, official or representative powers, and the possibility of private interest influencing the objectivity and impartiality of decision-making or the performance of relevant actions.

Potential and actual conflicts of interest are distinguished, and the practical significance of such distinction for the application of statutory mechanisms for their prevention and resolution is determined. The main duties of public servants in the event of an existing or potential conflict of interest are characterized, including the obligation to report the relevant circumstances, refrain from making decisions or taking actions in a situation of an actual conflict of interest, and take measures to resolve it.

The main methods of resolving conflicts of interest provided for by Ukrainian anti-corruption legislation are considered, including removal of a person from performing a relevant task, establishing external control, restricting access to information, reviewing the scope of official powers, transfer to another position, and dismissal. The specific features of applying the relevant provisions to members of collegial bodies and certain categories of public officials whose legal status is additionally regulated by special legislative acts are identified. Particular attention is paid to the role of anti-corruption declarations in ensuring transparency in public service and identifying corruption risks.

The study identifies certain problematic aspects of the current legislation of Ukraine and substantiates the need for further improvement of the legal mechanism for preventing and resolving conflicts of interest. It is concluded that the effective functioning of this mechanism contributes to ensuring objectivity and impartiality in public service, increasing the transparency of public institutions, strengthening public trust in them, upholding the rule of law, and implementing Ukraine's European integration objectives.

Key words: conflict of interest; public service; corruption prevention; conflict-of-interest resolution.

Постановка проблеми. Запобігання виникненню та належне врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічної служби є важливими складниками забезпечення доброчесності публічного управління. Для України питання правового регулювання конфлікту інтересів набуває особливого значення з огляду на необхідність посилення механізмів запобігання корупції та підвищення ефективності діяльності публічних інституцій.

Водночас сам факт виникнення конфлікту інтересів не свідчить про вчинення корупційного правопорушення. Його небезпека полягає в іншому: за відсутності своєчасного реагування суперечність між приватним інтересом публічного службовця та його службовими чи представницькими повноваженнями може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття ним рішень, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час виконання відповідних повноважень. За певних обставин така ситуація може створити передумови для вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення. Саме тому своєчасне виявлення конфлікту інтересів та застосування належного механізму його врегулювання мають велике превентивне значення.

Ступінь наукового розроблення проблеми. Проблематика конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців досліджувалася у працях вітчизняних науковців, зокрема Ю. В. Дем'янчук, Т. Е. Василевської, Д. В. Гудкова, Т. О. Коломоєць. У науковій літературі розглядаються питання

визначення сутності та видів конфлікту інтересів, співвідношення приватного і публічного інтересів, особливостей його запобігання та врегулювання, а також відповідальності за порушення відповідних вимог законодавства. Водночас окремі аспекти цієї проблематики залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює необхідність подальшого аналізу правового регулювання конфлікту інтересів, практики його застосування та можливостей удосконалення відповідного законодавства.

Метою дослідження є з'ясування особливостей правового регулювання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців в Україні.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**: розкрити сутність поняття «конфлікт інтересів» та його види; проаналізувати правове регулювання запобігання і врегулювання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців; дослідити основні механізми його врегулювання та відповідальність за порушення відповідних вимог; визначити проблемні аспекти чинного законодавства України та напрями його подальшого вдосконалення.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Зокрема, за допомогою формально-юридичного методу проаналізовано положення законодавства України щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; системний метод використано для визначення взаємозв'язку між правовими нормами та механізмами їх реалізації; метод аналізу і синтезу – для узагальнення наукових підходів та формулювання висновків щодо проблемних аспектів правового регулювання.

Виклад основного матеріалу. В українському законодавстві поняття «конфлікт інтересів» закріплено та визначено Законом України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. Законодавством передбачено два види конфлікту інтересів – потенційний та реальний, кожен із яких має власні правові ознаки [1, ст. 1].

Потенційний конфлікт інтересів – це наявність у особи приватного інтересу у сфері, у якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може вплинути на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Реальний конфлікт інтересів – це суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень [1, ст. 1].

Велике значення має також запобігання ситуаціям, які можуть створювати зовнішнє враження наявності конфлікту інтересів. Навіть обґрунтована підозра щодо неврегульованості такого конфлікту може поставити під сумнів неупередженість та доброчесність публічного службовця, а в подальшому негативно позначитися на рівні довіри громадян до органів державної влади [2, с. 111].

Таким чином, поняття «конфлікт інтересів» безпосередньо пов'язане з категорією «приватний інтерес», через яку розкривається його зміст. Під останнім розуміють будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі ті, що виникають у зв'язку з членством або діяльністю в громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях [1, ст. 1].

Основними складниками конфлікту інтересів є службові повноваження особи, наявність у неї приватного інтересу та можливість його впливу на об'єктивність службових дій або прийняття рішень. Дискреційні повноваження передбачають вибір посадовою особою одного з кількох передбачених законом варіантів рішень, що може створювати ризик впливу суб'єктивних чинників.

Науковці виокремлюють такі ознаки конфлікту інтересів: 1) ризик необ'єктивності посадової особи під час здійснення владних повноважень; 2) суперечність між особистими інтересами службовця та публічними інтересами; 3) здатність завдати шкоди інтересам громадськості [3, с. 84].

Закон України «Про запобігання корупції», регламентуючи основні складники законодавчого механізму запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, поетапно визначає обов'язки, які покладаються на публічних службовців у разі виникнення конфлікту інтересів, які полягають у недопущенні виникнення конфлікту інтересів; у разі виникнення або загрози виникнення – повідомити керівника або антикорупційні органи (підрозділи) про такі обставини; не вчиняти жодних дій та не приймати рішень за наявності реального конфлікту інтересів; уживати заходів щодо врегулювання конфлікту інтересів [1, ст. 28]. Безпосередній порядок урегулювання, що стосується певної конкретної ситуації, визначається керівником особи або НАЗК на підставі відповідного повідомлення публічного службовця.

Основними зовнішніми заходами врегулювання конфлікту інтересів, що передбачені українським законодавством, є: усунення особи від виконання завдання, учинення дій, прийняття рішення чи участі у його прийнятті в умовах реального чи потенційного конфлікту інтересів; застосування зовнішнього контролю за виконанням особою відповідного завдання, учиненням нею певних дій чи прийняття рішень; обмеження доступу особи до певної інформації; перегляду обсягу службових повноважень особи; переведення особи на іншу посаду; звільнення особи [1, ст. 29].

Особливості повідомлення про конфлікт інтересів, порядок його врегулювання та застосування відповідних заходів щодо окремих категорій осіб регулюються не лише загальними положеннями антикорупційного законодавства. Відповідні правила передбачені також законами України «Про судоустрій і статус суддів» [4], «Про Вищу раду правосуддя» [5], «Про центральні органи виконавчої влади» [6] та іншими нормативно-правовими актами.

Варто погодитися з думкою Т. О. Коломоєць про те, що ефективне запобігання корупції на публічній службі потребує не лише застосування окремих антикорупційних заходів, а й ґрунтовного аналізу можливостей кожного з них. Одним із важливих інструментів у цьому напрямі є антикорупційне декларування. Його належне застосування дає можливість забезпечити відкритість інформації про доходи та витрати осіб, які здійснюють діяльність у сфері публічних інтересів. Така прозорість, своєю чергою, сприяє виявленню потенційних корупційних ризиків, зменшує можливість використання службового становища у приватних інтересах і створює додаткові умови для запобігання конфлікту інтересів у публічній службі [7, с. 49].

Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії корупції, так само як і правове регулювання у цілому, охоплює декілька взаємопов'язаних процесів. Як зазначають І. О. Омельченко та О. С. Яра, до них належать правотворчість, реалізація права та його застосування [8, с. 275]. Відповідно, забезпечення антикорупційних стандартів у сфері публічної служби не може обмежуватися лише прийняттям необхідних нормативно-правових актів. Не менш важливими є їх практичне виконання та формування у державних службовців належного рівня правосвідомості й доброчесності.

Ю. В. Дем'янчук, В. В. Сидоренко та Н. В. Добренька, досліджуючи теоретичні питання запобігання корупції в умовах воєнного стану, звертають увагу на особливу гостроту цієї проблеми для України. На думку науковців, у період воєнного стану питання протидії корупції набуває ще більшого значення, оскільки від ефективності відповідних заходів значною мірою залежить належне функціонування державних інституцій. Отже, послідовне та ефективне здійснення антикорупційної політики на різних рівнях державного управління в умовах воєнного стану може стати одним із чинників подальших позитивних перетворень у державі [9, с. 314].

Важливим елементом механізму запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, як видається, є установлення відповідальності за порушення вимог антикорупційного законодавства. Недотримання обов'язку щодо повідомлення про наявність реального або потенційного конфлікту інтересів, невжиття заходів щодо його врегулювання, а також прийняття рішень чи вчинення дій в умовах реального конфлікту інтересів можуть мати наслідком притягнення публічного службовця до відповідальності. Водночас під час правової оцінки таких дій необхідно враховувати конкретні обставини виникнення конфлікту, характер приватного інтересу, зміст службових повноважень особи та її поведінку після того, як їй стало відомо про відповідні обставини. Такий підхід дає змогу забезпечити більш обґрунтовану оцінку поведінки публічного службовця та уникнути формального застосування положень законодавства.

Варто зазначити, що практичне застосування норм щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів може супроводжуватися певними труднощами. Насамперед це стосується визначення наявності приватного інтересу, встановлення моменту виникнення реального конфлікту інтересів та вибору належного способу його врегулювання. Адже кожна конкретна ситуація залежить від характеру службових повноважень особи, змісту її приватного інтересу та можливості його впливу на об'єктивність прийняття рішень або вчинення відповідних дій. У цьому контексті особливого значення набувають діяльність уповноважених осіб та підрозділів із питань запобігання корупції, а також належне консультативне забезпечення публічних службовців. Водночас підвищення рівня їхньої правової обізнаності сприятиме своєчасному виявленню потенційних ризиків та належному виконанню встановлених законом обов'язків.

Таким чином, ефективність правового регулювання конфлікту інтересів залежить не лише від наявності відповідних законодавчих положень, а й від їх належної реалізації у практичній діяльності публічних службовців. З огляду на це, своєчасне виявлення приватного інтересу, повідомлення про конфлікт інтересів, дотримання встановлених обмежень та застосування належного способу його врегулювання мають розглядатися як взаємопов'язані елементи єдиного механізму запобігання корупційним ризикам. Разом із тим подальше вдосконалення законодавства України у цій сфері потребує підвищення чіткості окремих правових положень та забезпечення єдності практики їх застосування. Отже, удосконалення механізму запобігання та врегулювання конфлікту інтересів має сприяти підвищенню прозорості діяльності публічних інституцій, забезпеченню неупередженості публічних службовців та зміцненню засад доброчесності публічної служби.

Висновки. Проведене дослідження свідчить, що правове регулювання конфлікту інтересів є важливою умовою забезпечення доброчесності та законності діяльності публічних службовців. Законодавче визначення порядку виявлення, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів спрямоване на забезпечення об'єктивного й неупередженого виконання службових повноважень.

Подальше вдосконалення цього правового механізму пов'язане з розвитком електронного декларування, використанням відкритих реєстрів та підвищенням рівня правової обізнаності публічних службовців щодо вимог антикорупційного законодавства.

Таким чином, поставленої мети дослідження досягнуто шляхом аналізу законодавчого регулювання конфлікту інтересів, його видів, основних механізмів запобігання та врегулювання, а також відповідальності за порушення відповідних вимог. Визначені проблемні аспекти чинного законодавства свідчать про необхідність подальшого вдосконалення правового механізму запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності публічних службовців.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text (дата звернення: 23.09.2026).

2. Василевська Т. Е. Конфлікт інтересів на державній службі: етичні аспекти. *Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки*. 2014. № 1. С. 106–120.

3. Гудков Д. В. Проблемні аспекти механізму врегулювання конфлікту інтересів у національному законодавстві. *Право та державне управління*. 2017. № 1(26). С. 83–88.

4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text (дата звернення: 23.09.2026).

5. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text (дата звернення: 23.09.2026).

6. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. *Верховна Рада України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text (дата звернення: 23.09.2026).

7. Коломоєць Т. О. Антикорупційне декларування як інструмент запобігання корупції у публічній службі: видове розмаїття, закріплене в законодавстві країн світу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. *Серія «Юридичні науки»*. 2021. № 3, Т. 32 (71). С. 49–56. DOI: https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.3/09

8. Омельченко І. О., Яра О. С. Адміністративно-правовий механізм запобігання та протидії корупції на публічній службі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 7. С. 274–276. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/66

9. Дем'янчук Ю. В., Сидоренко В. В., Добренька Н. В. Дискусійні теоретичні аспекти протидії корупційним діям в умовах воєнного стану в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 314–318. DOI: https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.53

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014, October 14). Pro zapobihannia koruptsii [On prevention of corruption]: Zakon Ukrainy No. 1700-VII. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text [in Ukrainian].

2. Vasylevska, T. E. (2014). Konflikt interesiv na derzhavnii sluzhbi: Etychni aspekty [Conflict of interests in public service: Ethical aspects]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk Akademii natsionalnoi bezpeky*, (1), 106–120. [in Ukrainian].

3. Hudkov, D. V. (2017). Problemni aspekty mekhanizmu vrehuliuvannia konfliktu interesiv u natsionalnomu zakonodavstvi [Problematic aspects of the mechanism for resolving conflicts of interest in national legislation]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, (1), 83–88. [in Ukrainian].

4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2016, June 2). Pro sudoustrii i status suddiv [On the judiciary and the status of judges]: Zakon Ukrainy No. 1402-VIII. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text [in Ukrainian].

5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2016, December 21). Pro Vyshchu radu pravosuddia [On the High Council of Justice]: Zakon Ukrainy No. 1798-VIII. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text [in Ukrainian].

6. Verkhovna Rada of Ukraine. (2011, March 17). Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady [On central executive bodies]: Zakon Ukrainy No. 3166-VI. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text [in Ukrainian].

7. Kolomoiets, T. O. (2021). Antykoruptsiine deklaruvannia yak instrument zapobihannia koruptsii v publichnii sluzhbi: Vydove rozmaittia, zakriplene v zakonodavstvi krain svitu [Anti-corruption declaration as a tool for preventing corruption in public service: Variety enshrined in the legislation of countries of the world]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Yurydychni nauky,* 32(71), (3), 49–56. https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.3/09 [in Ukrainian].

8. Omelchenko, I. O., & Yara, O. S. (2024). Administratyvno-pravovyi mekhanizm zapobihannia ta protydii koruptsii na publichnii sluzhbi [Administrative and legal mechanism for preventing and combating corruption in public service]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, (7), 274–276. https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-7/66 [in Ukrainian].

9. Demianchuk, Yu. V., Sydorenko, V. V., & Dobrenka, N. V. (2024). Dyskusiini teoretychni aspekty protydii koruptsiinym diiam v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Debatable theoretical aspects of combating corruption in Ukraine under martial law]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, (3), 314–318. https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.53 [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 25.09.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 12.10.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026